

JUBILEUM MARIE VÁŇOVÉ – 70 LET

Alena Kubátová

RNDr. Marie Váňová, CSc. (rozená Černá) se narodila 11.12.1943 v Praze. V Praze také absolvovala základní školu (osmiletku) i střední školu (jedenáctiletku). Z kádrových důvodů však začala pracovat nejdříve v Botanické zahradě UK jako pomocná dělnice a poté ve fanerogamologických herbáriích katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy (PřF UK) v Praze, s níž pak již zůstala spojena po celý život. V letech 1961–66 na fakultě studovala biologii, jako specializaci si vybrala botaniku se zaměřením na mykologii. Studium úspěšně zakončila obhajobou diplomové práce "Taxonomická studie rodu *Absidia* v. Tiegh." pod vedením RNDr. Olgy Fassatiové, CSc. Ze studentských let si velmi vážila především prof. Bohuslava Fotta, DrSc. (algolog), který poutavě přednášel celou kryptogamologii, a prof. Karla Cejpa, DrSc. (mykolog), který měl obsáhlé encyklopedické znalosti.

V roce 1966 začala dr. Váňová pracovat na katedře botaniky PřF UK (tehdy pod vedením prof. Fotta) nejdříve jako odborná technická asistentka, později jako vědecká asistentka Sbírký kultur hub. V letech 1984–91 pracovala na katedře učitelství a didaktiky biologie a na katedře genetiky a mikrobiologie. Od roku 1991 působila jako odborná asistentka opět na katedře botaniky. V roce 1977 obhájila rigorózní práci "Československé druhy rodu *Absidia* v. Tiegh." a v roce 1989 kandidátskou práci "Revize československých zástupců vybraných čeledí řádu Mucorales (*Absidiaceae*, *Cunninghamellaceae*, *Mucoraceae*, *Mycotyphaceae*, *Syncephalastraceae* a *Thamniidiaceae*)". Studium zygomycetů se stalo jejím celoživotním cílem i koníčkem. Na poli taxonomie je jejím nejvýznamnějším přínosem popis dvou nových druhů rodu *Absidia* izolovaných z půd: *A. macrospora* Váňová 1968 a *A. fassatiae* Váňová 1971; je však též autorkou řady taxonomických kombinací. Kromě taxonomie se dr. Váňová zabývala především studiem diverzity a ekologie saprotrofních zygomycetů v půdách přirozených i antropogenních stanovišť, v ovzduší, na potravinách a v krmivech, v klinickém materiálu i na trusu býložravců. Během svého působení na PřF UK se podílela na řešení různých grantových projektů, jejichž výsledkem byly např. publikace o diverzitě hub v horských ekosystémech Šumavy, v toxických substrátech odkališť i ve skladech obilí. Zajímavým výstupem byl i webový projekt Atlas zygomycetů, na kterém spolupracovala již v důchodu. Její publikační činnost včetně abstraktů i rukopisů je uvedena v bibliografickém přehledu na konci článku. V neposlední řadě je třeba ocenit i její dlouholeté působení v roli výkonné redaktorky katedrového časopisu *Novitates botanicae Universitatis Carolinae*.

V rámci pedagogické činnosti měla dr. Váňová na PřF UK do roku 2006 několik přednášek a vedla několik kurzů: Mykologie, Speciální mykologie, Ekologie hub, Mikroskopické houby významné pro člověka, Vybrané kapitoly z

Mykologie I, Botanika pro OŽP, Praktikum z biotechnologie či Pracovní metody v kryptogamologii. Byla též školitelkou nebo konzultantkou řady bakalářských, diplomových i doktorských prací. Zasadila se na katedře i o vybudování moderní mykologické laboratoře. Po odchodu doc. O. Fassatiové do důchodu vedla od roku 1992 Sběrku kultur hub (CCF), v níž předtím působila dlouhá léta jako kurátorka. Důležitými mezníky její činnosti byly stáže v největších evropských sbírkách kultur mikroorganismů (CBS v Nizozemsku a DSM v Německu).

Velké úsilí věnovala jubilanťka vzdělávacím činnostem pro veřejnost, např. přednáškové činnosti v rámci postgraduálních mykologických kurzů a Univerzity 3. věku. Pro veřejnost měla velký význam i její pomoc při identifikaci zygomycetů z různých vzorků, často i z klinického materiálu z nemocnic.

Podle svých vlastních slov vše, na čem pracovala, dělala ráda, ať již šlo o výzkum, výuku, vedení sbírky CCF, redakční činnost nebo práci pro veřejnost. V současné době je stále naším největším (a jediným) specialistou na zygomycety. Je velká škoda, že po odchodu do důchodu již nemohla dokončit práci na rodu *Mortierella*, kterému se dlouhodobě věnovala nebo soubornější práci o zygomycetech. Marie Váňová se nyní dožívá 70 let plna životní síly. Přejeme jí, ať jí i nadále vydrží pevné zdraví a hodně elánu do všech činností, které plánuje.

Bibliografie prací M. Váňové

- Černá M. (1966): Taxonomická studie rodu *Absidia* van Tiegh. – 146 p. [Dipl. pr.; depon. in: Knihovna kat. bot. Přírod. fak. Univ. Karlovy Praha]
- Váňová M. (1968): Contribution to the taxonomy of the genus *Absidia* (Mucorales) I. *Absidia macrospora* sp. nov. – Česká Mykol. 22: 296–300.
- Fassatiová O. et Váňová M. (1969): Catalogue of cultures. Culture collection of fungi, Department of Botany, Faculty of Sciences, Charles University, Benátská 2, Prague 2, Czechoslovakia. – In: Kocur M., ed., Czechoslovak collections of microorganisms, Catalogue of cultures. Ed. 2, p. 569–601, Brno.
- Váňová M. (1969): Contribution to the taxonomy of the genus *Absidia* (Mucorales) II. A reappraisal of the characters. – Česká Mykol. 23: 187–189.
- Váňová M. (1971): Contribution to the taxonomy of the genus *Absidia* (Mucorales) III. *Absidia fassatiae* spec. nov. – Česká Mykol. 25: 173–176.
- Fragner P., Váňová M., Vítovec J. et Vladík P. (1976): *Absidia ramosa* – první nález na našem území. – Česká Mykol. 30: 115–117.
- Váňová M. (1977): Československé druhy rodu *Absidia* van Tiegh. – 68 p. [Rigoróz. pr.; depon. in: Knihovna kat. bot. Přírod. fak. Univ. Karlovy Praha]
- Adámková A., Váňová M. et Lávička M. (1978): *Rhizopus cohnii* jako příčina mukormykotického abortu u skotu. – Česká Mykol. 32: 61–62.
- Fassatiová O. et Váňová M. (1979): Catalogue of cultures. – 53 p., Brno.
- Váňová M. (1980): Mucorales v potravinách. – In: Bartl V. et Muzikář V., eds., Metody mikrobiologického vyšetřování potravin a kvasinky a plísně v potravinách, p. 68–73, Praha.
- Váňová M. (1980): Rod *Absidia* van Tiegh. (Mucorales) v Československu. I. – Česká Mykol. 34: 113–122.
- Váňová M. (1981): Spolupráce katedry nižších rostlin PřF UK s Botanickým ústavem Varšavské university. – Mykol. Listy 4: 20.

- Váňová M. (1981): IV. Mezinárodní konference o sbírkách mikroorganismů. – Mykol. Listy no. 5: 19–20.
- Váňová M. (1983): Rod *Absidia* van Tiegh. (Mucorales) v Československu. II. – Česká Mykol. 37: 151–171.
- Váňová M. (1985): Rod *Absidia* van Tiegh. (Mucorales) v Československu. III. – Česká Mykol. 39: 85–96.
- Váňová M. (1985): Study of morphological characteristics the species of genus *Absidia* van Tiegh. in cultivation on different nutrient media. – Novit. Bot. Univ. Carol. 2: 15–65.
- Váňová M. (1985) : Dosavadní vývoj a současný stav studia zástupců řádu Mucorales na našem území. – In: Šebek S., ed., Dosavadní vývoj, současný stav a perspektiva studia mikromycetů v ČSSR, p. 17–23, Praha.
- Fassatiová O., Kubátová A., Prášil K. et Váňová M. (1987): Mikroskopické houby v archívním prostředí. – Česká Mykol. 41: 8–15.
- Váňová M. (1987): Determinace mukorovitých hub vyskytujících se na potravinách. – In: Bartl V. et Muzikář V., eds., Nové přístupy v mikrobiologii potravin, p. 97–98, Praha.
- Váňová M. (1989): Zástupci řádu Mucorales v Československu – jejich ekologie a systematické zařazení. – In: Černý A., ed., Sborník VIII. celostátní mykologické konference Genofond hub, jeho ochrana a využití, p. 58, Brno.
- Váňová M. (1989) Review československých zástupců vybraných čeledí řádu Mucorales (*Absidiaceae*, *Cunninghamellaceae*, *Mucoraceae*, *Mycotyphaceae*, *Syncephalastraceae* a *Thamnidaceae*). – 255 p. [Kand. dis. pr.; depon. in: Knihovna kat. bot. Přírod. fak. Univ. Karlovy Praha].
- Váňová M. (1990): Systematika, morfologie a určovací klíče řádu Mucorales. – In: Prášil K., ed., Problematika a metodika determinace některých skupin mikroskopických hub, p. 71–95, Praha.
- Váňová M. (1991): Nomen novum, nomenclatural changes and taxonomic rearrangements in the Mucorales. – Česká Mykol. 45: 25–26.
- Váňová M. (1991): Correction. – Česká Mykol. 45: 128.
- Váňová M. (1991): Contribution to the incidence of the representatives of the order Mucorales. – Novit. Bot. Univ. Carol. 6: 13–19.
- Váňová M. (1991): Members of Mucorales and related families in Czechoslovakia – their ecology and systematic treatment. – Česká Mykol. 45: 38.
- Fassatiová O., Kubátová A., Prášil K. et Váňová M. (1991): Catalogue of strains. Ed. 3. – 99 p., Praha.
- Fassatiová O., Pěčková M., Prášil K. et Váňová M. (1991): Rare micromycetes findings from Bohemian peatlands. – Novit. Bot. Univ. Carol. 6: 21–31.
- Váňová M. (1993): Půdní mikromycety (Zygomycetes). – In: Váňa J., ed., Biodiverzita přírodních ekosystémů Šumavy. Zpráva o výsledcích projektu (grant 124/FDR) za rok 1993, p. 50–51, Praha. [Ms.]
- Fassatiová O., Prášil K. et Váňová M. (1993): Ergebnisse der Analyse von Mikromyzelien im Material frühmittelalterlicher Gräber. – In: Staššíková–Štukovská D., Neue Erkenntnisse zur Dekomposition menschlicher Skelette am Beispiel des frühmittelalterlichen Gräberfeldes von Borovce, Slowakei. – Præhistorische Zeitschrift 68(2): 261.
- Pospíšil S., Váňová M. et Machurová V. (1993): Activity of the AIB factor observed in procaryotic and eucaryotic microorganisms. – Folia Microbiol. 38: 147–149.
- Váňová M. (1994): Herbarium specimens of members of the Mucorales from the Czech and Slovak territory. – Novit. Bot. Univ. Carol. 7: 23–26.
- Kubátová A., Váňová M. et Prášil K. (1994): Biodiverzita saprofytických mikromycetů vybraných šumavských lokalit. – In: Váňa J., ed., Biodiverzita přírodních ekosystémů

- Šumavy. Zpráva o výsledcích projektu (grant 40757/FDR) za rok 1994, p. 14–27, Praha. [Ms.]
- Grünert H. et Grünert R. (1995): Houby. – 287 p., Praha [Váňová M. red.].
- Kubátová A., Váňová M. et Prášil K. (1996): Biodiverzita saprofytických půdních mikromycetů na odkalištích a jejich role při osídlování substrátů vegetací. – In: Kovář P. et Hroudová Z., eds., Biotické interakce při osídlování toxického substrátu vegetací, p. 36–57, Praha. [Ms., depon.in Archiv GA ČR Praha]
- Kubátová A., Váňová M. et Prášil K. (1996): CCF Catalogue of filamentous fungi, Ed. 4. – Novit. Bot. Univ. Carol. 10: 9–120.
- Kubátová A. et Váňová M. (1997): Půdní mikromycety. – In: Váňa J., ed., Program GEF – Ochrana biodiverzity v České republice. Závěrečná zpráva. Název projektu: Centra biologické diversity v biosférické rezervaci Šumava, p. 54–61, Praha [Ms., depon. in Knihovna kat. bot. Přírod. fak. Univ. Karlovy Praha]
- Váňa J. et Váňová M. (1997): Průzkum biokoroze kamene. – In: Anonymus: Sloup Nejsvětější Trojice na Horním náměstí v Olomouci. Dílčí přírodovědný výzkum, p. 15–20, Praha [Ms., depon. in ŠÚPP Praha]
- Paříková J., Ostrý V., Váňová M., Orlita A. et Zelenková J. (1997): Plísň: jak je likvidovat. – Test, Praha, 1997/9, p. 24–27.
- Paříková J., Ostrý V., Váňová M., Orlita A. et Zelenková J. (1998): Metodický postup dezinfekce mikroskopických hub v pracovním a životním prostředí člověka. – Acta Hygien. Epidemiol. Microbiol., Příl. 2/1998, p. 1–13.
- Odvárková J., Franc J., Sova M., Bacílková B., Orlita A., Váňová M., Kubátová A. et Prášil K. (1998): Stanovení jednotného postupu k provádění mikrobiologické kontroly knihovních sbírek. Závěrečná zpráva. Název projektu: Testování mikrobiálního osídlení a mikrobiální aktivity v depozitářích vybraných knihovních sbírek, kontrola klimatických podmínek ve skladovacích prostorách. – 63 p., Praha. [Ms., depon. in: Knihovna Národní knihovna, Praha]
- Kubátová A., Váňová M. et Prášil K. (1998): Contribution to the biodiversity of soil microfungi of Šumava Mts., Czech Republic. – Silva Gabreta 2: 23–34.
- Váňová M., Janderová B., Punčochářová M. (1998): The culture collections of microorganisms on the Faculty of Science, Charles University, Prague. – 21st Congress of the Czechoslovak Society for Microbiology, 6th – 10th September 1998, Hradec Králové, Abstract book, p. 234.
- Váňová M. (1998): The maintenance of Zygomycetes in pure culture in CCF collection. – 21st Congress of the Czechoslovak Society for Microbiology, 6th – 10th September 1998, Hradec Králové, Abstract book, p. 60.
- Kubátová A., Prášil K., Váňová M. et Janderová B. (1998): Katedra botaniky PřF UK Praha: Jak probíhal mykologický kurs 1997? – Mykol. Listy no. 64: 20–23.
- Váňová M. et Bečvář K. (1998): Ekologie společenstev saprofytických mikromycetů a jejich sukcese v antropogenních substrátech. – 23 p., Praha. [Ms., závěr. zpr. projektu FRVŠ]
- Kubátová A., Marková J., Prášil K. et Váňová M. (1998): Saprophytic and parasitic micromycetes on abandoned sedimentation ponds. – In: Kovář P., Pušová R. et Kulíšek P., Present and historical nature–culture interactions in landscapes (Experiences for the 3rd Millennium), International conference program and abstract book, September 6–13, 1998, Praha [unpaginated].
- Pavlík M., Váňová M. et Laudová V. (1999): Fungitoxicity of vicine isolated from *Vicia faba* L. to selected genera of fungi. – Biológia, sect. bot., 54 (Suppl. 7): 62.
- Pavlík M., Váňová M., Harmatha J. et Laudová V. (1999): Determination of the fungitoxicity of digitonin. – Chem. Listy 93 (Symposia): 44.
- Pavlík M., Váňová M. et Laudová V. (1999): Fungitoxicity of vicine isolated from *Vicia faba* L. to selected genera of fungi. – In: From cells to crops, p. 152, Stará Lesná.

- Váňová M. (2000): Formy výskytu a přežívání hub (Types of occurrence and survival of fungi). – In: Mikrobiologické poškození sbírek 2000, Odborný seminář STOP, 23. března 2000, p. 4–8, Praha.
- Kubátová A., Váňová M., Prášil K. et Fassatiová O. (2000): Microfungi contaminating foods with low water content. – *Novit. Bot. Univ. Carol.* 13/1999: 13–25.
- Pavlík M., Váňová M., Laudová V. et Harmatha J. (2000): Digitonin jako modelový biologicky aktivní saponin vytvářející specifické vlastnosti u *Digitalis* sp. v testech in vitro. – *Rostl. Výroba* 46/8: 343–347.
- Dobiášová S., Kubátová A., Prášil K. et Váňová M. (2000): Výskyt dermatofyt a saprotrofních hub při dermatomykózách. – Sborník abstrakt, 2. Česko-slovenská mezioborová konference lékařské mykologie, Pardubice 9.–11.11.2000, p. 91.
- Šimonovičová A. et Váňová M. (2001): The checklist of microscopic fungi of Slovakia (Zygomycota – Mucorales, Zoopagales, Kickxellales). *Flóra Slovenska* X/3. – *Biológia* 56: 43–52.
- Kubátová A. et Váňová M. (2001): Present state of research on soil microfungi of the Bohemian Forest (Šumava Mts.). – *Silva Gabreta* 7: 165–175.
- Váňová M. et Kubátová A. (2001): Příspěvek k poznání koprofilních hub na Šumavě. – *Silva Gabreta* 7: 191–198.
- Pavlík M., Váňová M. et Harmatha J. (2002): Fungitoxicity of natural heterocycle glucoside vicine obtained from *Vicia faba* L. against selected microscopic filamentous fungi. – *Rostlinná Výroba* 48/12: 543–547.
- Kubátová A., Prášil K. et Váňová M. (2002): Diversity of soil microscopic fungi on abandoned industrial deposits. – *Crypt. Mycol.* 23(3): 205–219.
- Hubert J., Stejskal V., Kubátová A., Münzbergová Z., Váňová M. et Žďárková E. (2002): Stored-seed fungi and their transmission by mites. – 6th Conference of European Foundation for Plant Pathology, Prague. Book of abstracts, p. 114.
- Hubert J., Stejskal V., Kubátová A., Münzbergová Z., Váňová M. et Žďárková E. (2003): Mites as selective fungal carriers in stored grain habitats. – *Exp. Appl. Acarol.* 29(1): 69–87.
- Buchta V., Kalous P., Otčenášek M. et Váňová M. (2003): Primary cutaneous *Absidia corymbifera* infection in a premature newborn. – *Infection* 31(1): 57–59.
- Dobiáš R., Durnová E., Dobiášová S. et Váňová M. (2003): Identifikace mikromycetů pomocí profilu mastných kyselin. – Sborník abstrakt, 3. Česko-slovenská mezioborová konference lékařské mykologie, Pardubice 6.–8.11.2003, p. 66.
- Kubátová A., Váňová M. et Prášil K. (2003): CCF Catalogue of filamentous fungi. 5th ed. – *Novit. Bot. Univ. Carol.* 16/2002: 5–137.
- Kubátová A. et Váňová M. (2004): Soil saprotrophic microfungi of mountain ecosystems in the Czech Republic. – In: Abstrakty, 23. kongres Československé společnosti mikrobiologické, Brno, 6.–9.9.2004, *Bull. Českosl. Spol. Mikrobiol.* 45(Suppl. A): 206.
- Váňová M. et Kubátová A. (2004): CCF – Culture collection of fungi. – In: Abstrakty, 23. kongres Československé společnosti mikrobiologické, Brno, 6.–9.9.2004, *Bull. Českosl. Spol. Mikrobiol.* 45(Suppl. A): 297.
- Kubátová A., Prášil K. et Váňová M. (2004): Mikroskopické houby v prostředí vodárenského tunelu Bedřichov – pilotní průzkum. – Závěreč. Zpr. dílčí části projektu „Geologická a strukturální charakteristika granitoidů z vodárenských tunelů v Jizerských horách“. 19 p., Praha. [Ms., depon. in: Knih. Geolog. služby]
- Váňová M. et Kubátová A. (2004): Dung microcosms as another source of fungal biodiversity on areas with industrial deposits. – In: Kovář P. (ed.), *Natural recovery of human-made deposits in landscape (Biotic interactions and ore/ash-slag artificial ecosystems)*, Academia Praha, p. 121–131.

- Hubert J., Stejskal V., Münzbergová Z., Kubátová A., Váňová M., Žďárková E. (2004): Mites and fungi in heavily infested stores in the Czech Republic. – *J. Econ. Entomol.* 97(6): 2144–2153.
- Kubátová A., Prášil K. et Váňová M. (2005): Půdní mikromycety v prostředí podzemního tunelu – předběžné výsledky. – In: Voříšek et al., eds., *Život v půdě V*, Sborník z mezinárodního semináře 1.2.–2.2.2005, p. 91–98, Praha.
- Stejskal V., Hubert J., Kubátová A. et Váňová M. (2005): Fungi associated with rodent feces in stored grain environment in the Czech Republic. – *Z. Pflanzenkrankh. Pflanzenschutz* 112(1): 98–102.
- Kubátová A., Váňová M. et Prášil K. (2005): Půdní mikromycety v NP Krkonoše a Šumava. – Seminář „Mykologický průzkum v chráněných územích ČR“, Praha, 23.4.2005, Abstrakty, *Mykol. Listy* no. 94: 47.
- Prášil K., Kubátová A. et Váňová M. (2006): Mikroskopické houby – pionýrské organizmy narušených půd. – *Zprávy Čes. Bot. Společ.* 41, Materiály 21: 151–153.
- Kubátová A. et Váňová M. (2006): Soil micromycetes on selected localities in the Krkonoše Mts. (Giant Mts.). – In: *Geoekologické problémy Krkonoš. Sborník abstraktů referátů a posterů*, Vrchlabí 3.10.–5.10.2006, p. 27.
- Homolka L., Lisá L., Kubátová A., Váňová M., Janderová B. et Nerud F. (2007): Cryopreservation of filamentous micromycetes and yeasts using perlite. – *Folia Microbiol.* 53(2): 153–157.
- Kubátová A. et Váňová M. (2007): Půdní mikromycety na vybraných lokalitách v Krkonoších – pilotní průzkum. – In: Štursa J. et Knapik R. (eds), *Geoekologické problémy Krkonoš. Sborn. Mez. Věd. Konf., říjen 2006*, Svoboda n. Úpou. *Opera Corcontica* 44/1: 265–269.
- Kubátová A. et Váňová M. (2009): Atlas zygomycetů. <http://botany.natur.cuni.cz/cs/atlas-zygomycetu-2009>. [staženo 27.9.2013]
- Kubátová A. et Váňová M. (2009): Webový atlas zygomycetů. – In: Abstrakty, Česko-slovenská vědecká mykologická konference, Brno, 27.–29.srpna 2009, *Mykol. Listy (Suppl.)*, p. 78.
- Kubátová A. et Váňová M. (2009): Pilotní průzkum půdních mikromycetů travinných společenstev v Národním parku Nízké Tatry. – In: Nováková A., ed., *Sborník příspěvků z mezinárodního semináře Život v půdě X.*, České Budějovice, 27.–28.1.2009, p. 103–107, ÚPB BC AV ČR, v.v.i., České Budějovice.

Alena Kubátová: To Marie Váňová's 70th birthday

Mycologist Marie Váňová (*1943) has reached the age of 70. She has been engaged in the taxonomy, morphology, ecology and diversity of zygomyces, and is an important specialist in zygomyces worldwide.